

1. Krize historismu a hledání nových cest (19./20. století)

- základní charakteristiky dějepisectví klasického historismu, hlavní představitelé
- kritiky historismu (F. Nietzsche, W. Dilthey, H. Bergson)
- klasické kulturní dějiny a pokusy o inovace (J. Burckhardt, první *Historikerstreit* E. Gothein vs. D. Schäfer, založení *Archivu für Kulturgeschichte*, vliv Hegelovy filosofie)
- inspirace v sociologii, psychologii a ekonomii a rozvíjení hospodářských a sociálních dějin (M. Weber, E. Durkheim, W. Sombart, G. Simmel, K. Lamprecht a jeho lipský seminář)
- *New History* v USA (J. H. Robinson, Ch. A. Beard)
- Situace v českém dějepisectví fin de siècle, dominance Gollovy školy a pokusy o vymezení (T. G. Masaryk, L. K. Hofman, Č. Zibrt a Z. Winter)

2. Vznik školy Annales a její první generace

- předpoklady vzniku (H. Berr a *Revue de synthèse historique*; durkheimovská sociologie; geografie)
- M. Bloch, L. Febvre, jejich dílo a lidé kolem nich (M. Halbwachs, M. Mauss, L. Lévy-Bruhl)
- témata, přístupy a pojmy (dějiny problémů místo dějin událostí, kolektivní mentality, interdisciplinarita, *histoire totale*, komparace, nové promyšlení historického času)
- obdobné přístupy za hranicemi Francie (H. Pirenne), historizace dějin umění (A. Warburg), rozvoj hospodářských a sociálních dějin v anglofonních zemích a v Německu (O. Brunner, časopisy věnované hospodářským a sociálním dějinám)
- klasické kulturní dějiny jako alternativa (J. Burckhardt, J. Huizinga)

3. České dějepisectví mezi světovými válkami

- dva hlavní směry Gollovy školy, jejich charakteristiky a představitelé první generace (J. Pekař, J. Šusta, K. Krofta, Z. Nejedlý, V. Novotný, J. Bidlo, R. Urbánek, V. Chaloupecký)
- nové historické semináře a instituce (MU v Brně a UK v Bratislavě; Státní archivní škola, Československý státní historický ústav vydavatelský)
- syntetické podniky (Laichterovy *České dějiny* a Melantrišské *Dějiny lidstva*)
- snahy o překonání klasického historismu v druhé a třetí generaci; hospodářské a sociální dějiny, duchové dějiny (J. Slavík, B. Mendl, F. Hrubý, Z. Kalista; Historická skupina a časopis *Dějiny a přítomnost*)
- první fáze sporu o smysl českých dějin

4. Druhá generace školy Annales a rozmach sociálních a hospodářských dějin

- druhá generace Annales (F. Braudel, R. Mandrou, E. Labrousse, P. Chaunu) a její dílo
- čas, prostor, kvantifikace (dlouhé trvání; události, konjunktury, struktury; překračování hranic zemí a kontinentů; *histoire globale* a *histoire sérielle*; makrohistorie a dějiny bez aktérů)
- Nové hospodářské dějiny v USA a rozvoj kvantifikujících metod
- bielefeldská škola, kritické sociální teorie a debaty o německé *Sonderweg* (H.-U. Wehler, J. Kocka, R. Koselleck, W. Conze a *Geschichtliche Grundbegriffe*)
- strukturalismus, jeho recepce v dějepisectví (české kořeny strukturalismu; R. Jakobson, C. Lévi-Strauss)

5. Marxistické a totalitní dějepisectví

- základy a pojmy (K. Marx; kapitál, třída a třídní boj, význam revolucí, společensko ekonomické formace a pohyb dějin)
- marxismus v západní Evropě: Anglie (*Past & Present*, E. P. Thompson, E. J. Hobsbawm, R. Hilton); Německo (frankfurtská škola a moderní sociální teorie, T. Adorno, M. Horkheimer, J. Habermas); marxistické směřování intelektuálů ve Francii a Itálii a jeho kritici (A. Gramsci, L. Althusser; R. Aron)
- utváření marxisticko-leninského dějepisectví v zemích východního bloku podle sovětského vzoru (M. M. Pokrovskij a jeho škola, jejich zavržení v období stalinismu, dogmatizace a disciplinace historického výzkumu)
- výjimky v centrech, inovace na periferii (W. Kula, J. Topolski, A. J. Gurevič, tartuská škola)
- vyrovnání se s minulostí, historik a totalitní režimy (denacifikace, *Historikerstreit*)

6. České dějepisectví po druhé světové válce

- Dominance marxismu-leninismu, politické vlivy, institucionální proměny (zánik ČČH, čistky na vysokých školách, vznik ČSAV, ČsČH)
- Uvolnění v šedesátých letech, sblížování se světem a recepce školy Annales (J. Marek, F. Šmahel, D. Třeštík), opouštění dogmatického marxismu-leninismu (F. Graus, J. Macek, M. Hroch), „šedé zóny“ (F. Hoffmann, J. Kejř, J. Polišínský ad.)
- Normalizace, oficiální dějepisectví a lidé na okraji (O. Urban, J. Válka ad.)
- Dějepisectví v exilu a samizdatu (Z. Vašíček, J. Mezník, V. Prečan, B. Loewenstein)
- Další fáze sporu o smysl českých dějin, debata o českém údělu, Charta 77 a právo na dějiny (P. Pithart a *Podiven*, J. Patočka, V. Havel, J. Stráteský)

7. Třetí generace školy Annales a spojnice mezi sociálními a kulturními dějinami

- Hlavní představitelé třetí generace Annales a jejich dílo (J. Le Goff, G. Duby, E. Le Roy Ladurie, F. Furet, M. Ozoufova, Ph. Ariès)
- Od teleskopu k mikroskopu – mikrohistorie a její podoby (C. Poni, C. Ginzburg; N.-Z. Davis; J. Schlumbohm; H. Medick)
- Nová témata: od mentalit k imaginaci, rituální jednání, historická antropologie, vlivy sociálních věd (C. Geertz, V. Turner, P. Bourdieu, R. Darnton)
- Dějiny každodennosti, studium hmotné kultury (R. van Dülmen)

8. Postmoderna

- Základní vymezení pojmu, společenské souvislosti, hlavní představitelé (R. Barthes, J. Lacan, J. Kristeva, G. Dumézil, J.-F. Lyotard)
- M. Foucault, jeho dílo a význam
- *Lingvistic turn*, kritika narativních dějin (L. Stone) a zpochybnění noetických možností historické vědy (H. White, F. Ankersmit, J. Derrida)
- Nový historismus v USA (J. Bolton)
- *Cultural turn*, odmítnutí jednotícího výkladu minulosti, dějiny jako soubor rovnocenných narací (gender history, okrajové skupiny a menšiny, třetí svět a kritické teorie kolonialismu)

9. Široký prostor nových kulturních dějin

- Čtvrtá generace školy Annales a její dílo (A. Corbin, R. Chartier, J.-C. Schmitt)
- Rozšíření pojmu kultura na celou sféru lidské existence
- Tělo, tělesnost, historie jako kulturní antropologie
- Teorie reprezentace
- Na pomezí kultur (P. Burke, S. Huntington)
- Sémiotické postupy ve výzkumu minulosti (U. Eco, tartuská škola, V. Macura)
- Návraty vyprávění (S. Schama, O. Figes)

Základní doporučená literatura

Burke, Peter: *Co je kulturní historie?* Praha 2011.

Burke, Peter: *Francouzská revoluce v dějepisectví.* Praha 2004.

Iggers, Georg G.: *Dějepisectví ve 20. století. Od vědecké objektivitě k postmoderní výzvě.* Praha 2002.

Marek, Jaroslav: *O historismu a dějepisectví.* Praha 1992.

Marek, Jaroslav: *Proudy ve světové historiografii po druhé světové válce*. ČMM 137, 2018, s. 365–386.